خبر

انتشار «درنگی بر کارنامه خوشنویسی ایرانی»

کتاب «درنگی بر کارنامه خوشنویسی ایرانی» به سفارش کمیسیون ملی یونسکو در ایران توسط نشر سبزه منتشر شد.
حسین رضوی‌فرد، مؤلف این کتاب درباره مراحل شکل‌گیری این اثر توضیح داد: از یک دهه پیش ایده تألیف کتابی علمی ـ پژوهشی و مصور که عموم خوشنویسان فارغ از این‌که در چه سطحی هستند بتوانند از آن استفاده کنند و به یک بینش کلی درباره خوشنویسی ایرانی دست یابند، در ذهنم بود.
وی افزود: تابستان سال ۱۳۹۹ کمیسیون ملی یونسکو در ایران به من پیشنهاد تدوین تاریخچه خوشنویسی ایرانی را داد. اثری که به صورت کتابچه در حاشیه کنفرانس بین‌المللی راه ابریشم منتشر شد. تصمیم گرفتم این تاریخچه را پس از کنفرانس راه ابریشم به شکل وسیع‌تر در هیأت یک کتاب چاپ و منتشر شود. رضوی‌فرد با اشاره به این‌که خط خوب، خط‌نگاری و خوشنویسی ایرانی از سده‌های پیش از اسلام تا دوره معاصر در این کتاب تبیین شده است، گفت: به شکل موجز به تمام دوره‌ها پرداخته‌ام و با نظر به خطوط میخی فارسی باستان و پهلوی و مانوی و اوستایی و اولین آثاری که قبل از اسلام به نوعی زیبایی را در خط نمایش داده‌اند، قصد داشتم نشان دهم که ما چه جایگاهی در زیبایی‌شناسی خط از آن زمان تا دوره معاصر داشته‌ایم. ویژگی‌هایی همچون خوانانویسی، دقیق‌نویسی و سریع‌نویسی، میراث ما از ایران پیش از اسلام است.

گفت‌وگوی «جام جم» با امیرحسین آقامیری، هنرمند عرصه نگارگری و تذهیب کشور

هنرمند، نان را به نرخ روز نمی‌خورد

محمد حیدری
گروه فرهنگ و هنر

این روزها گالری ابوالفضل عالی حوزه هنری میزبان آثار نگارگری امیرحسین آقامیری است. ۳۰ اثر که اکثر آنها تفسیری از آیات قرآن است، بخشی از ۲۸ سال فعالیت این هنرمند عرصه نگارگری در زمینه آیات قرآنی است. از ویژگی‌های آثار وی می‌توان به تلفیق هنرهای نگارگری و تذهیب همراه با بهره‌گیری از آیات قرآن اشاره کرد. آقامیری فارغ‌التحصیل مقطع کارشناسی رشته نقاشی از دانشگاه سوره است و از سال ۶۶ فعالیت هنری را آغاز و در بیش از ۴۰ نمایشگاه داخلی و خارجی شرکت کرده و نشان درجه ۲ هنر از شورای ارزشیابی هنری دارد. این هنرمند عرصه نگارگری در پنج دوره دوسالانه نگارگری ایران رتبه اول را کسب کرده و داوری بخش‌های نگارگری و تذهیب در رقابت‌های هنری ملی و بین‌المللی نیز از دیگر فعالیت‌های امیرحسین آقامیری است. او در حاشیه نمایشگاه نگارگری توحید در گفت‌وگو با جام جم با بیان این‌که نگارگری تنها هنر اسلامی است که برآمده از فرهنگ و عرفان ایران و مضامین و شعائر اسلامی است، گفت: هیچ هنری به خوبی نگارگری نمی‌تواند بیانگر موضوعات آیات قرآن باشد. وی درباره نمایش آثار نگارگری با مضامین و مفاهیم قرآنی در نمایشگاه توحید گفت: در نمایشگاه توحید ۳۰ اثر به نمایش گذاشتم که مجموعه کارهای قرآنی است. البته بخشی از مجموعه آثار قرآنی است که از سال ۷۳ کار کردم و تقریبا ۸۰ اثر با مضامین و مفاهیم قرآنی به تصویر کشیده‌ام. موضوع همه این آثار قرآن است و از بین آنها این تعداد را برای نمایشگاه انتخاب کردم. بیشتر سعی کردم موضوعات شناخته‌شده قرآنی را کار کنم و مفاهیم قرآنی را به تصویر بکشم. البته هدف من تصویرسازی و این‌که علاقه‌مندان فقط آیات و کلمات را بخوانند، نیست. از موضوعاتی که محتوای غنی و قابلیت تصویر داشتند، سعی کردم محتوای آن موضوعات را تصویر کنم و پیامی را که آن سوره یا آیه داشته، به مخاطب منتقل کنم. معتقدم رسالت هنر تعالی روح و رسیدن به کمال است.

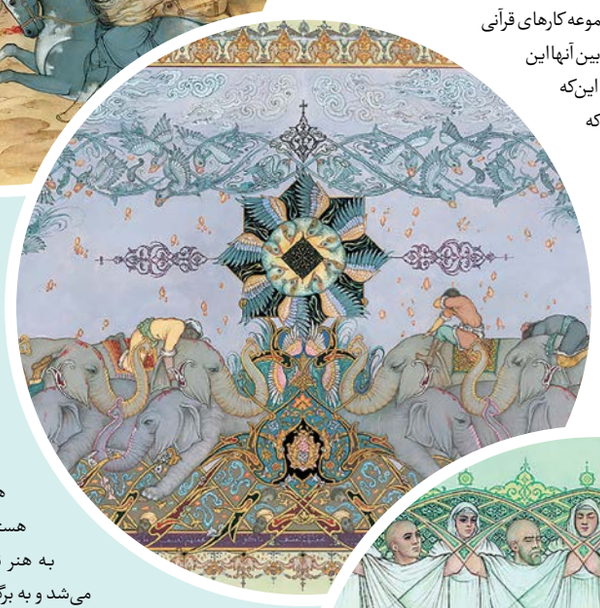

هنری برآمده از فرهنگ و عرفان ایران

آقامیری درباره این‌که چرا در آثار نگارگری از مفاهیم قرآنی استفاده می‌کند، توضیح داد: نگارگری تنها هنر اسلامی است که برآمده از فرهنگ و عرفان ایران و مضامین و شعائر اسلامی است. هیچ هنری به خوبی نگارگری نمی‌تواند بیانگر آن موضوعات و آیات قرآن باشد. قبل از این‌که در نگارگری به موضوعات قرآنی بپردازم، اشعار خیام را کار می‌کردم. برای من جالب است خیام در اشعار خود از بود و نبودها، مرگ و زندگی و حیات و ممات و روز و شب می‌گوید. خیام در اشعارش سوالاتی طرح می‌کند که انسان را به فکر فرو می‌برد. در واقع انسان را به فلسفه وجودی‌اش و این‌که چه روشی را باید برای زندگی پی بگیرد، آگاه می‌کند. بعدها وقتی در زمینه کارهای قرآنی مشغول کار شدم، دیدم همه دیوان اشعار شعرای بزرگ، مثنوی و دیوان حافظ که در جایی از آن می‌گوید «صبح خیزی و سلامت طلبی چون حافظ؛ هرچه کردم همه از دولت قرآن کردم» به سرچشمه‌ای به نام قرآن وصل است. خیلی علاقه‌مند شدم آیات و موضوعات قرآنی را دنبال کنم. ضمن این‌که آثار قرآنی ماندگار هستند. تمام آثار بعد از مدتی از بین می‌روند و یک روز باید از آنها جدا شویم. خداوند در قرآن می‌فرمایند: هرکه روی زمین است دستخوش مرگ و فناست و هرچیزی که وجه خدایی پیدا می‌کند، باقی می‌ماند و ماندگار می‌شود. این سخن خیلی در من انگیزه ایجاد کرد. بالاخره ما این دغدغه را داریم که یک روز از هنر فاصله بگیریم و نتوانیم کار کنیم و همه چیز را از دست بدهیم اما وقتی آثار قرآنی خلق می‌کنیم اثرات این هنر هیچ وقت از بین نمی‌رود و ماندگار می‌شود. البته کمتر کسی روی آثار قرآنی کار کرده است. وقتی دوره صفویه، تیموری و مغول را بررسی می‌کنیم، متوجه می‌شویم تعداد اندکی آثار قرآنی در نگارگری وجود دارد. مثل معراج پیامبر (ص) یا داستان حضرت موسی. اما این که به شکل واحد کار شود یا پادشاه دستور بدهد آیات قرآن را تصویر کنید، نبوده است. بیشتر شاهنامه یا هفت اورنگ جامی یا خمسه نظامی را کار کرده‌اند. واقعا جای خالی قرآن در آثار هنری نگارگری حس می‌شد.

آیاتی برای تفکر

وی درباره این‌که چه آیاتی را برای نگارگری و تذهیب انتخاب می‌کند، تاکید کرد: بیشتر آیاتی را که مفاهیم جالبی دارند، برای نگارگری و تصویرسازی انتخاب می‌کنم. مثلا آیه ۶۸ سوره یاسین که خداوند می‌فرمایند: «هرآنچه در جوانی به شما می‌دهیم، در پیری همه چیز را از شما می‌گیریم.» یعنی توانایی، زیبایی و جوانی از شما گرفته می‌شود. این آیه را در قالب ساعت شنی به تصویر کشیدم که چطور جوانی واژگون شده و به پیری تبدیل می‌شود. چگونه بهار به خزان تبدیل شده و برگ‌های سبز بهاری زرد می‌شوند. این آیه انسان را به فکر فرو می‌برد. یا مثلا سوره قیامت که آمده است: «آیا انسان فکر نمی‌کند روزی در قیامت زنده می‌شود؟» در آیه چهارم تذکر داده شده ما قادریم حتی سرانگشت‌های‌شان را به خودشان برگردانیم. سال ۷۳ وقتی محتوای این آیه را در هنر نگارگری به تصویر کشیدم، با خودم گفتم چرا خداوند در قرآن سرانگشت را مثال زده و چرا مغز انسان را نگفته‌است؟ بعدها متوجه شدم منظور از سر انگشت همان اثر انگشت است. فرانسیس گالتوم، پزشک انگلیسی وقتی اثر انگشت را کشف می‌کند علمای دینی به او می‌گویند این موضوع در آیه ۴ سوره قیامت بیان شده و قبل از این‌که اثر انگشت کشف شود، خداوند در قرآن اثر انگشت را بیان کرده‌است.

لزوم حمایت از هنر نگارگری

این هنرمند درباره جایگاه هنر نگارگری به عنوان هنر ایرانی و اسلامی گفت: متاسفانه حمایتی از هنر نگارگری صورت نمی‌گیرد. ما هم باقی‌مانده سرمایه‌گذاری‌های قبلی هستیم که مانده‌ایم. دهه ۷۰ اهمیت زیادی به هنر نگارگری داده می‌شد. مسابقات برگزار می‌شد و به برگزیدگان جوایزی نفیس می‌دادند. البته من هیچ‌گاه برای پول کار نکرده‌ام و حتی برخی از آثارم را که با قیمت خوب می‌خواستند، نفروخته‌ام چون به این هنر وابستگی عمیقی دارم. اما بحث انگیزشی خیلی مهم است. آن سال‌ها حمایت‌هایی انجام و رقابت‌هایی تحت عنوان دوسالانه برگزار می‌شد. وقتی در یکی از این دوسالانه‌ها مقام اول را کسب می‌کردم، نگران بودم مبادا برای دو سال بعد نتوانم کاری بهتر از امسال ارائه کنم. یعنی دورخیز می‌کردم برای دوسالانه بعدی اما الان سال‌هاست این رویدادها تعطیل و بودجه آن نیز قطع شده‌است. به طور قطع با تورم امروز کمتر کسی سراغ این هنر می‌آید. ریشه‌های ما در دوره‌ای محکم شد و می‌توانیم زندگی‌مان را از همین طریق اداره کنیم. اما کسی که نوپاست و جوانی که تازه شروع به کار کرده برای او سخت است مگر این‌که از او حمایت شود تا بدون دغدغه کارکند. ما هنرمندان مستعد زیادی داریم ولی الان به دلیل شرایط و مشکلات اقتصادی نمی‌توانند کار کنند.
وی درباره رویکرد نسل جوان به هنر نگارگری هم توضیح داد: همه جوانان به این هنر علاقه دارند اما کار سختی است چون حمایت نمی‌شود و بازار ندارد. با این‌که در سه دهه اخیر بیشترین رتبه را در نگارگری کسب کردم و در پنج دوره دوسالانه، مقام اول را به‌دست آورده‌ام، امروز کار مرا هیچ نگارخانه و نمایشگاهی قبول نمی‌کند. به هر نگارخانه‌ای مراجعه می‌کنم می‌گویند باید کار مدرن باشد. متاسفانه مسئولان ما غافل هستند. چند سال قبل در جشنواره فجر فقط هنر مدرن برگزیده می‌شد، درحالی که فجر حاصل تفکرات دینی و انقلابی است. من شرکت نکردم چون گفتند کار شما مدرن نیست و باید نگارگری را در فضای مدرن کار کنید. می‌خواستند مرا از راه اصلی خودم منحرف کنند. به اعتقاد من نگارگری را نمی‌توان با هنر مدرن تلفیق کرد. مثل این است که بخواهیم آب و روغن را با هم مخلوط کنیم. نگارگری درعین حالی که باید اصالت آن حفظ شود، نوآوری هم باید داشته‌باشد و من این کار را انجام داده‌ام. تذهیب، تشعیر و نگارگری را با هم تلفیق کردم. نمونه آن اثر اصحاب فیل بود که ساختم. هرکدام از فیل‌ها به شکل اسلیمی بودند که حمله کرده، شکست می‌خورند و برمی‌گردند. این اثر در دوسالانه سال ۸۷ مقام اول را کسب کرد. باورم نمی‌شد من این اثر را ساخته‌ام. در عین حفظ اصالت نگارگری باید نوآوری داشته‌باشیم؛ چون تکرار هنر آفت است.
آقامیری درباره این‌که چطور می‌توان زمینه رشد هنر نگارگری را فراهم کرد، گفت: برگزاری همین دوسالانه‌ها و حمایت‌های مالی و خرید آثار هنرمندان می‌تواند در رشد این هنر اثرگذار باشد. سال ۷۲ اولین کارم را در همین دوسالانه فروختم. ۲۲ سال داشتم و پنج سال بود که وارد نگارگری شده‌بودم و تا به آن روز یک اثر هم نفروخته‌بودم. این اولین کار من در دوسالانه بود که ۱۲۰ هزار تومان فروخته شد. مبلغ برای من مهم نبود، ولی باعث دلگرمی من شد و دوسال بعد اثر قیامت را ارائه دادم که جایزه اول را کسب کرد. این بهترین اثر نمایشگاه است. سال ۷۴ از هر هنرمندی که آثار او به نمایش درآمد اثر خریداری شد و همین مایه دلگرمی بود. اما الان هنرمند باید دو شغل داشته‌باشد؛ درحالی که برای خلق اثر حرفه‌ای باید روزی هشت ساعت وقت بگذاریم.

برای خواندن گزارش کامل کیوآرکد را اسکن کنید

یادداشت

هنری ملی در محاق

آزاده سهرابی
روزنامه‌نگار و منتقد هنری

نگارگری هنری است که در این سال‌ها بنا به مقتضیات زمانه، خود را تغییر داده؛ هنری که زمانی برای کتاب آرایی ادبی، علمی و پزشکی به کار گرفته می‌شد یا روی ظروف خود را نشان می‌داد، حالا خود را در ساحت هنر و حتی همپای هنر مدرن تعریف کرده و پا به نمایشگاه‌ها گذاشته، از محدوده کتابت فراتر رفته و روی دیوار خانه‌ها جا باز کرده است. این هنر که بنیادی فلسفی دارد و با حذف پرسپکتیو عملا در عرصه زیبایی شناختی نیز گامی جسورانه در زمانه خود برداشته بود و در یک دوره ۳۰۰ ساله درخششی مشهود داشت (سده ۱۴ تا ۱۷ میلادی) حالا در اکثر گالری‌های مهم دنیا نشانه‌ای از خود دارد. نگارگری در مکاتبی چون مکتب بغداد، هرات، قزوین، تبریز، قاجار، شیراز، اصفهان و... آثاری به جای گذاشته که در بخشی از تاریخ هنر این سرزمین جای افتخار است. حالا هنر نگارگری به زیرشاخه‌هایی مثل نگارگری، گل و مرغ، تذهیب، تشعیر، طراحی نگارگری و.. تقسیم می‌شود و برای خود دوسالانه هم دارد. هر چند قرار بود این دوسالانه در این روزها برپا باشد اما به تعویق افتاد و حالا نگرانی هنرمندان این عرصه از این است که این تعویق که در عالم برپایی دوسالانه‌ها در این سال‌ها مسبوق به سابقه بوده و عدم پایبندی به تقویم برگزاری آن ضربه به این عرصه زده است، دوباره تکرار شود. این در حالی است که این سال‌ها نگارگری عمدتا با دوسالانه و در جشنواره‌های فجر بیشتر دیده شده و هنری است که گالری‌ها از برپایی نمایشگاه‌های آن چندان استقبال نمی‌کنند.

نگارگری، هنری سنتی و ملی برای ماست که بی‌توجهی‌ها در این سال‌ها به این هنر اصیل باعث شده که نتواند رشد قابل توجهی به لحاظ همزبانی با روح زمانه پیدا کند و در عین حال در میان نسل جدید کمتر شناخته شود. در حالی که در دل آموزش این هنر نیز که به رسم استاد شاگردی است، تمام سنت‌های اخلاقی دیرینه ایرانی را می‌توان دید. از سوی دیگر این هنر با توجه به ظرافت و تخصص زیادی که برای مهارت آموزی نیاز دارد در این دنیای پر سرعت و پر تب‌وتاب می‌تواند مانند یک مدیتیشن عمل کند. هر چند حالا در دانشگاه‌ها نیز این هنر آموزش داده می‌شود اما واقعیت دیگر این است که با نگاه به آثار دوره‌های اخیر دوسالانه نگارگری می‌توان گفت شاهد یک جهش یا یک رویکرد خلاقانه و تحول در این هنر نیستیم که شاید حمایت نکردن از این هنر ملی، خود مسبب این اتفاق باشد. اساسا یکی از نگرانی‌ها از تعویق در برگزاری دوسالانه‌ها همین است که چون این دوسالانه‌ها آخرین دستاوردهای یک رشته هنری را به نمایش می‌گذارند، می‌تواند چالش‌های جدی، فراز و فرودها، لحن و سمت و سوی هنرمندان یک عرصه هنری را بازتاب دهد و تاخیر در آن ما را از نظر زمانی که باید برای رشد اینها در نظر داشته باشیم، دور می‌کند. خصوصا درباره هنرهای ملی باید جهد بیشتری برای وفاداری به تقویم برگزاری رویدادها داشته باشد، زیرا به جز آن‌که این مهم نشان از اهمیت دادن به این هنرها دارد خود می‌تواند مبنای مطالعه‌ای دقیق، ارزیابی و نقد درون رشته‌ای برای این هنرها باشد. ضمن این‌که هنرمندان رشته‌های سنتی و ملی بیش از سایر هنرها به حمایت مادی و معنوی نیازمند هستند که وظیفه دولت‌ها توجه بیشتر به حفظ این میراث است.

موزه

«کودکان دیروز» در موزه عکسخانه شهر

موزه عکسخانه شهر، نمایشگاه عکس تاریخی «کودکان دیروز» را از امروز ۲۶ آذرماه افتتاح می‌کند. این نمایشگاه شامل ۲۰ قطعه عکس ۲۰ در ۳۰ سانتی‌متر است که از ۲۶ آذر تا ۶ بهمن ۱۴۰۱ در این موزه دایر خواهد بود. نمایشگاه عکس تاریخی «کودکان دیروز» براساس عکس‌های موجود در آرشیو موزه عکسخانه شهر طراحی شده است. تصاویر این کودکان از اولین تصاویر ثبت شده در طول تاریخ عکاسی است. در نگاه نخست شاید برای‌مان کمی ناآشنا هستند اما با دقت و تامل در جزئیات و چهره‌های تک‌تک‌شان آشنا به نظر می‌رسند. انگار مشابهت و موانست زیادی با یکایک‌شان داریم و جایی هرکدام‌شان را دیده‌ایم. ثبت تصویر کودکان امروز نیز بعد از صد سال همین قدر ارزشمند است. چراکه تصویری از گذشته ایران را نشان‌مان می‌دهد. همه می‌دانیم کودکان نشانه امید و مایه دلگرمی هستند. پس این نمایشگاه برای امید و دلگرمی تقدیم علاقه‌مندان به هنر و عکاسی شده است. علاقه‌مندان برای دیدار از نمایشگاه می‌توانند به نشانی موزه عکسخانه شهر، میدان هفتم تیر، میدان بهار شیراز، بوستان بهار شیراز مراجعه کنند.

نگارخانه

«بامداد» گالری آیریک

نمایشگاه گروهی نقاشی «بامداد» از روز گذشته ۲۵ آذرماه در گالری آیریک برپا شد. این نمایشگاه در برگیرنده آثار سه نقاش جوان است که با تکنیک‌های متنوع به ارائه آثار پرداخته‌اند. پس از سه ماه که از تعطیلی گالری‌های شهر تهران می‌گذرد و برخی نگارخانه‌ها اقدام به برپایی نمایشگاه آنلاین کرده بودند، از این هفته نیز برخی از گالری‌ها نمایشگاه‌های حضوری خود را افتتاح کردند. این گالری‌ها تلاش دارند نمایشگاه‌های خود را با آثار هنرمندان جوان برگزار کنند تا چراغ فضای‌های هنری را روشن نگه دارند. در نمایشگاه، بامداد آثار نقاشی فاطمه جعفرآبادی‌فرد، ناهید باختر و مریم برزکار با تکنیک مدادرنگی و رنگ روغن روی دیوار گالری آیریک رفته است. این نمایشگاه تا روز چهارشنبه ۳۰ آذرماه در گالری آیریک به نشانی اتوبان ستاری، بلوار فردوس شرق، تقاطع خیابان وفاآذر، مجتمع آیریک سنتر جنوبی، طبقه سوم، واحد ۱۰۲ برپاست و علاقه‌مندان می‌توانند همه روزه از ۱۶ تا ۱۹ از این آثار دیدن کنند.

قاب

۱۸۰ سال تاریخ عکاسی ایران

با استناد به نوشته زنده‌یاد شهریار عدل، اولین داگروتیپ (نخستین روش موفق ثبت عکس‌های دائمی) در ایران توسط نیکلای پاولوف، دیپلمات روس در اواسط دسامبر ۱۸۴۲ میلادی/ اواسط ذیقعده ۱۲۸۵ قمری/ اواخر آذر ۱۲۲۱ شمسی برداشته شده است. به همین مناسبت محققان و علاقه‌مندان عکاسی، سال‌هاست پیشنهاد روز ملی عکس تاریخی ایران را در ۲۵ آذرماه ارائه داده‌اند که هنوز در تقویم رسمی کشور نام‌گذاری نشده است. اما در این روزهای پایانی آذر ۱۴۰۱، دقیقا ۱۸۰ سال از زمان ثبت اولین عکس ایران می‌گذرد.